

Toholammin Lepistö, 22.9.2010

Matti Palo

ALNUS RY:N TUKKILAISFILMIFESTIVAALIT 1. – 5. SYYSKUUTA 2010: YLEISSELOSTE

Kuuntelin Pekka Kaarnisen esitelmän tukkilaisfilmeistä Metsähistorian Seuran seminaarissa Helsingissä 2006. Innostuin heti, että tähän on varsinaista metsäkulttuuria. Alnuksen toiminta-ajatuksenahan on metsäkulttuurin edistäminen. Kysyinkin saman tien, että olisiko Pekka kiinnostunut olemaan mukana, jos Alnus järjestäisi tukkilaisfilmifestivaalin? Pekka vastasi myöntävästi.

Tammikuussa 2009 esittelin idean Alnuksen hallitukselle. Perustimme työryhmän: Matti Palo (pj.), Pekka Kaarninen ja Juha Yli-Korpela tukkilaisfilmifestivaalien järjestämiseksi. Laadin ryhmän ja Alnuksen nimissä festivaalien esisuunnittelun rahoittamiseksi hakemuksen Metsämiesten säätiölle 31.1. 2010. Säätiö myönsikin 13.3. festivaalien suunnitteluun 5000 euroa. Pekka Kaarninen laati syyskuussa 2009 suunnitelman tukkilaisfilmifestivaalin järjestämiseksi.

Alnuksen hallitus perusti lokakuussa 2009 työryhmän tukkilaisfilmifestivaalien markkinointia varten: Tapio Salmela (pj.), Katri Koski-Sinko ja Tapio Peltola. Tammikuussa 2010 jätimme varsinaisen festivaalien toteutussuunnitelman rahoitushakemuksen Metsämiesten Säätiölle. Säätiö myönsi 13.3. tähän tarkoitukseen 14 800 euroa.

Järjestelytyöryhmä, Matti Palo, Tapio Salmela ja Juha Yli-Korpela, kokoontui ensi kerran heti myöntöpäätöksen jälkeen Toholammin Lepistössä. Riutankosken ranta katsottiin sopivaksi ulkoilmanäytöksen paikaksi. Päätimme festivaalien ajankohdan 1.- 5. syyskuuta. Valitsimme Markku Pölösen elokuvan "Kuningasjätkä" Riutankosken rannalla esitettäväksi.

Antti Jämsä ja Antero Kerttula olivat mukana tässä kokouksessa Toholammin Mieslaulajien edustajina. Pohdimme Mieslaulajien tukkilaiskavalkadin sisältöä ulkoilmanäytöksessä. Myös kosken laskua ja muuta mahdollista ohjelmaa kartoitettiin. Samoin tuli esille Yli-Kannuksen kyläyhdistyksen valmius ulkoilmanäytöksen käytännön järjestelyihin. Verkosta löytyi kaksi ulkoilmanäytösten esittäjää. Jari Hallamaalle Filmipyörä ry:stä Kangasalta 1.9. ajankohta sopi. Teimme hänen kanssaan sopimuksen.

Järjestelytyöryhmä hioi käytännön järjestelyjä vielä kokoontumalla Lepistössä kesäkuun ja elokuun alussa. Viimeinen kenraaliharjoitus pidettiin Yli-Kannuksen Kyläyhdistyksen ja Mieslaulajien kanssa 30. elokuuta. Juha Yli-Korpela raportoi erikseen Riutankosken ja Tapion Tuvan käytännön järjestelyistä (Liite 2). Minä hoidin yhteyksiä Mieslaulajiin ja viranomaisiin. Jätin Kannuksen poliisille elokuun alussa ilmoituksen yleisötilaisuudesta Riutankoskella 1. 9. Tein myös hakemuksen maantien sulkemiseksi yleisön turvallisuuden vuoksi festivaali-iltana. Siihen ei poliisi suostunut.

Filmifestivaalien tiedotuspuolella etenimme seuraavasti. Tapio Salmela jakoi medialle tiedotteen tukkilaisfilmifestivaalien järjestämisestä heti 13. 3. myöntöpäätöksen jälkeen. Elokuun alussa (2.8.) avasimme tukkilaisfilmien julisteiden näyttelyn Tapion Tuvalla. Keskipohjanmaa ja Kalajoen lehdet uutisoivat festivaalimme näkyvästi. Kutsuin "Lestijokilaakson" päätoimittajan Riutankosken suunnittelukokoukseen 10.8. Hän uutisoikin laajasti tulevan festivaalimme. Annoin 1.9. haastattelut Radio Keskipohjanmaalle ja Radio Pookille. Ne tulivat ulos iltapäivällä.

Myös Maaseudun Tulevaisuus uutisoi tulevan festivaalimme. Jyri Makkonen tarjoutui tuon uutisen perusteella tulemaan ulkoilmanäytöksen trubaduuriksi ja koskenlaskun selostajaksi. Olimme saaneet Kari Uusiportimon kosken laskuun. Allan Seikkulan toiveen mukaisesti tilasin tunnetun muusikon Valto Tuohiojan Kannuksesta Tapion Tuvan neljän tukkilaiselokuvailan muusikoksi.

Soittelin elokuun puolivälissä Leena Kälviälle, Toholammin Osuuspankin toimitusjohtajalle. Tarjosin sadan lipun ennakkotilausta ulkoilmanäytökseemme. Osuuspankki päätti tilata 50 lippua ennakkoon. Kun Katri Koski-Sinkko tilasi ennakkoon 30 lippua Pohjantaimi Oy:n Kannuksen taimitarhalle, olimme varmistaneet riittävän yleisön Riutankoskelle.

Keskiviikko 1. syyskuuta valkeni aurinkoisena ja pysyi poutaisena yöhön saakka. Edellisenä päivänä ja seuraavana päivänä satoi, joten meillä olin sään suhteen onni matkassamme. Tosin ilta oli kolea, mutta yleisö oli osannut pukeutua lämpimästi. Yleisöä saapuikin 250 henkeä, kun olimme varanneet 200 istumapaikkaa.

Jari Hallamaa saapui ajoissa elokuvan näyttölaitteineen. Veikin lähes kolme tuntia pystyttää näyttökone teltan sisään ja valkokangas kosken rantaan. Markku Pölönen ja Jyri Makkonen saapuivat myös kaukaa hyvissä ajoin. Ohjelmamme ulkoilmanäytöksessä 19.30-23.00 sujui lähes täysin piirustustemme mukaan.

Tosin Jyri ei saanut lupauksestaan huolimatta yhteislaulua aikaan. Mieslaulajien vene ei myöskään saapunut ajoissa paikalle, joten etujoukon tulo veneellä ei onnistunut. Kokonaisuutena ulkoilmanäytös sujui minun näkökulmasta hienosti! Järjestelytöitä oli kuitenkin odottamaani enemmän. Maantien sulkemisyritys vaati lukuisia puheluita ja sähköpostin viestejä.

Tapion Tuvan tukkilaiselokuvien esitykset 2. -5. 9. sujuivat muuten onnistuneesti, mutta yllätyksenä tuli yleisön niukkuus. Väkeä saapui tusina vähimmillään ja parisenkymmentä enimmillään. Valton tukkilaismusiikki hanurilla ja laulut toivat tilaisuuksiin lisäväriä. Pekan johdannot elokuviin olivat varsin paikallaan. Johannes Karhusen hoitama tekniikka toimi hyvin: äänen toisto oli pääosin riittävää ja filmien näyttö meni sujuvasti. Yleisö ei myöskään rynnistänyt suoraa päätä ulos filmin loputtua, vaan oli halukas keskusteluun kaikkina iltoina.

Liitteet: 1. Ulkoilmaesityksen aikataulu, 2. Pekka Kaarninen: Tukkilaisfilmifestivaalin suunnittelu ja toimeenpano, 3. Juha Yli-Korpela: Tukkilaisfilmifestivaalin paikalliset käytännön järjestelyt,

LIITE 1

Alnus ry

Lepistöissä 31.8. 2010/MP

Tukkilaisfilmifestivaali Riutankoskella keskiviikkona 1.9. 2010

Aikataulu:

19.30- Jyri Makkonen laulelee rakotulella tukkilaislauluja ja kahvittelu alkaa.

20.30 Kari Uusiportimo aloittaa tukilla laskun Vongan mutkasta ja Jyri selostaa

Noin 20.37 kun koskenlaskija näkymättömissä ja selostus loppuu: Toholammin mieslaulajat aloittavat tukkilaislaulujen kavalkadin

21.00 Matti Palo: tervehdyspuhe (mieslaulajien esittely, kuka olen, mikä on Alnus ry, miksi festarit, miksi Riutankoskella, Markku Pölösen esittely, 7 min.)

21.10 Markku Pölönen: Johdattelu "Kuningasjätkä"- elokuvaan (20 min.)

21.30 Jari Hallamaa: "Kuningasjätkän" esitys

23.00 Tilaisuus päättyy

LIITE 2

Pekka Kaarninen

Selvitys tukkilaisfilmifestivaalin toteuttamisesta

Tukkilaisfilmifestivaalilla esitettävät elokuvat oli valittu vuonna 2009, joten vuonna 2010 niistä tilattiin Kansallisesta audiovisuaalisesta arkistosta, Lustosta ja Finnkinolta esityskopiot dvd-tallenteina. Tätä varten pyydettiin vielä elokuvien oikeuksien omistajia lähettämään kopiointiluvat Kansalliselle audiovisuaaliselle arkistolle.

Kava ja Lusto huolehtivat esityskopioiden valmistamisesta. Elokuvat esitettiin dvd-tallenteilta, mikä on nykyisin yleisin tapa esittää vanhoja elokuvia. Lyhytfilmeistä ei olisi edes saatu filmikopiota lainaksi Kansalliselta audiovisuaaliselta arkistolta.

Tukkilaisfilmijulistenenäyttelyä varten ostettiin Kansalliselta audiovisuaaliselta arkistolta digitaaliset kuvat kymmenestä suomalaisesta elokuvajulisteesta. Näistä digitaalikuvista tulostettiin värilliset julistekuvat, jotka kooltaan vastasivat vanhoja elokuvajulisteita. Kuvat olivat kehystettyinä esillä Tapion tuvan näyttelytilassa noin kuukauden ajan ennen varsinaista elokuvafestivaalia.

Julistenäyttelyssä oli esillä seuraavat julisteet:

Tukkipojan morsian 1931

Koskenlaskijan morsian 1937

Laulu tulipunaisesta kukasta 1938

Jumalan myrsky 1940

Tukkijoella 1951

Kaksi vanhaa tukkijätkeä 1954

Kahden ladun poikki 1958

Meiltähän tämä käy 1973

Viimeinen savotta 1977

Kuningasjätkä 1998

Tukkilaiselokuvafestivaali toteutettiin vuonna 2009 laaditun suunnitelman mukaisesti. Festivaali koostui ulkoilmaesityksestä sekä sisätiloissa esitetystä tukkilaiselokuvien sarjasta. Toholammin Riutankoskella 1.9.2010 järjestetyssä ulkoilmaesityksessä esitettiin elokuva Kuningasjätkä (1998). Esiityksen yhteydessä oli myös muuta tukkilaisperinteeseen kuuluvaa ohjelmaa, tukkilaislauluja ja koskenlaskua. Esitettävän elokuvan esitteli sen ohjaaja Markku Pölönen.

Tapion tuvalla 2.-5.9.2010 järjestetyt elokuvanäytännöt oli suunniteltu niin, että suomalaisen tukkilaiselokuvan historiaan liittyvät eri aikakaudet olivat esityskokonaisuuksien pohjana.

Varhaisimmat suomalaiset tukkilaiselokuvat olivat pääasiassa kirjallisuuden pohjalta tehtyjä vakavia elokuvia. Tällaisia elokuvia tehtiin ennen toista maailmansotaa. Toisen maailmansodan jälkeen tehtiin lähinnä melodraamoja, joita tosin oli tehty jo ennen toista maailmansotaa.

1950-luku oli selkeästi tukkilaiskomedian aikaa. Tämän vuosikymmenen aikana tehtiin komedioiden lisäksi vain yksi maaseutumelodraama, jossa oli tukkilaisia. 1960-luvun jälkeen tukkilaiselokuvien tuotanto on ollut vähäistä. Tällöin tehdyt elokuvat ovat olleet realistisia tai nostalgisia metsätyön ja tukkityöläisten kuvauksia.

Yhden esitystilaisuuden kesto oli noin kolme tuntia. Se sisälsi pitkän elokuvan, lyhytfilmejä ja lyhyen johdannon, jonka piti Pekka Kaarninen. Esiitystilaisuuden aluksi esitettiin lyhytelokuvat ja mainokset tai trailerit ja sen jälkeen oli lyhyt tauko ennen pitkän elokuvan esittämistä. Tämä noudattaa elokuvien perinteistä esitystapaa Suomessa. Tilaisuuksien lopuksi oli aina keskustelua nähdyistä elokuvista.

Tapion tuvan esitykset

2.9.2010 Klassikot

Esitettiin tukkilaiskirjallisuuden klassikkoihin kuuluva elokuva sekä uitosta ja metsätöistä kertovia lyhytelokuvia.

Pitkä elokuva: Koskenlaskijan morsian. 1937 ohj. Valentin Vaala. 83 min

Suomalaisen tukkilaiselokuvan yksi klassikko, Väinö Katajan romaaniin perustuva kuvaus traagisista tapahtumista uitossa Tornionjoella 1900-luvun alkupuolella.

Lyhytelokuvat:

Katoavaa tukkilaisromantiikkaa. 1961 7 min

Uittokuvaus ajalta jolloin uitto oli muuttumassa.

Metsätyöt ennen ja nyt. 1943 11 min

Metsätöiden kuvaus sotavuosilta.

Maaailman suurin tukkisavotta. 1938 8 min

Metsätöiden kuvaus Sallassa talvella 1938. Esitellään nykyaikaista autokuljetusta ja koneiden käyttöä.

3.9.2010 Teuvo Tulio

Esitettiin useita tukkilaisaiheisiä elokuvia tehneen Teuvo Tulion ohjaama elokuva sekä metsätöihin ja metsänhoitoon liittyviä lyhytelokuvia.

Pitkä elokuva: Laulu tulipunaisesta kukasta. 1938. Ohj. Teuvo Tulio. 110 min

Teuvo Tulion ohjaus toisesta suomalaisesta klassikosta. Johannes Linnankosken romaanin ensimmäinen suomalainen filmiversio.

Lyhytelokuvat:

Jätkien ja tukkien valtamaillo. 1948 10 min

Metsätöitä sodan jälkeisessä Suomessa.

Metsä-Eemeli ja Pöllinen. 1955 13 min

Metsälehdessä neuvontapalstan ja sarjakuvan esittäminen elokuvallisilla keinoilla. Osittain fiktiivinen opetustarina, jossa neuvotaan metsänhoitoa.

4.9.2010 Tukkilaiskomediat

Esitettiin tukkilaiskomedia 1950-luvulta sekä puolipitkä tukkilaisuutta käsittelevä elokuva ja tukkilaistaitoja käsittelevä elokuva. Lisäksi esitettiin yksi tukkilaiskomedian traileri.

Pitkä elokuva: Kaksi vanhaa tukkijätkeä. 1954. Ohj. Ossi Elstelä. 86 min

Reino Helismaan kirjoittamaan iskelmään vapaamuotoisesti perustuva komedia 1950-luvun uittotyömaasta ja metsäteollisuudesta.

Lyhytelokuvat:

Tukkijoella tapahtuu. 1950 36 min

Puolipitkä elokuva, joka on osittain tarkoitettu lapsille, osittain aikuisille. Jälleenrakennusajan kuvaus suomalaisesta metsäteollisuudesta. Elokuvaa on esitetty hyvin harvoin.

Tukkilaiskaita. 1957 7 min

Tukkilaiskisa 1950-luvulla.

Me tulemme taas. Traileri 1953 3 min

Tukkilaiskomedian mainostraileri 1950-luvulta.

5.9.2010 Uudet tukkilaiselokuvat

Esitettiin uusi versio tukkilaiselokuvan keskeisimmästä

elokuvasta Tukkijoella. Ulkoilmaesityksenä esitetty Kuningasjätkä edusti varsinaista uutta tukkilaiselokuvien tuotantoa. Lisäksi esitettiin metsätöiden koneellistumista kuvaavia lyhytelokuvia sekä moottorisahamainoksia.

Pitkä elokuva: Tukkijoella. 1951. Ohj. Roland af Hällström. 128 min

Tukkilaiselokuvan ja -näytelmän varsinainen klassikko uusimmassa ja uudistetussa versiossa.

Lyhytelokuvat:

Maastotraktorit puutavaran kuljetuksessa. 1964 18 min

Metsätehon tuottama opetuselokuva puutavaran kuljetuksesta traktorilla.

Koneellista karsintaa kevyellä moottorisahalla. 1963 8 min

Metsätehon tuottama opetuselokuva moottorisahan käytöstä metsätöissä.

Homelite XL-800.

Homelite Konsta Pylkkänen soutelee.

Kaksi moottorisahamainosta 1970-luvun alusta.

LIITE 3

Juha Yli-Korpela

Tukkilaisfilmifestivaalin käytännön töiden raportti 1 – 5.9.2010

Käytännön järjestelyt:

Suunnittelu käytännön järjestelyistä alkoi keväällä 2010. Pidimme Lepistössä palaverin huhtikuussa Matti Palon ja Tapio Salmelan kanssa ja tässä yhteydessä listasimme ja kävimme läpi niitä asioita, joita tulisi ottaa huomioon tapahtuman järjestelyissä koskien sekä Riuttasen ulkoilmatapahtumaa että Tapion Tuvan esityksiä. Samalla sovittiin alustavaa työnjakoa käytännön järjestelyihin. Myös rahalliset raamit sovittiin niin, että budjetin mukaan edettäisiin.

Koska sää on aina arvoitus ulkoilmatapahtumassa, käytiin keskustelua mahdollisesta varapaikasta. Lähin katettu sellainen katsottiin olevan Eskolan kesäteatteri. Otin yhteyttä Jaakko Hautamäkeen paikallisesta kyläyhdistyksestä ja hän lupasi varata kyseisen paikan varalle sateen sattuessa.

Tiesin, että Yli-Kannuksen kyläyhdistyksellä on käytännön kokemusta erilaisten tapahtumien järjestämisestä. Myös työvoiman saanti varmaan onnistuisi heidän kauttaan. Toukokuussa kävin kyläyhdistyksen kokouksessa ja kerroin tulevasta tapahtumasta ja mahdollisista aputöistä tämän suhteen. Sovimme puh.joht. Mauri Holman ja rahastonhoitaja Marjatta Karvosen kanssa, että asiaan palataan lähempänä ja silloin tarkemmin määritetään työnjako ja sovitaan työlle hinta.

Elokuussa pidimme uuden palaverin edellä mainittujen kanssa ja mukana oli myös Piia Nisula kyläyhdistyksestä. Tässä yhteydessä sovittiin, että kyläyhdistyksen naiset hoitavat kahvituksen omana työnään ja saavat näin myös siitä saatavat tulot itselleen. Lupasin auttaa heitä pöytien, tarvikkeiden ja muiden rakenteiden suhteen.

Muut aputyöt Riuttasen tapahtuman suhteen sovittiin tehtäväksi siten, että kyläyhdistys laskuttaa tehdyistä töistä yleisen talkootyötaksan perusteella. Samalla määriteltiin työvoiman tarpeeksi 3 – 5 henkilöä. Kyläyhdistyksen aktiiveissa on myös mukana lääkäri Seppo Tastula ja sairaanhoitaja Eini Joensuu. He lupasivat toimia ea-ryhmänä ulkoilmaesityksessä. Näin ensiapuvalmius saatiin samassa paketissa.

Liikennejärjestelyt sovittiin hoidettavaksi kyläyhdistyksen toimesta.

Penkit katsomoon saatiin sovittua Korpelan koululta, Alakylän nuorisoseuralta ja Pajamäeltä.

Voimavirran saaminen jokivarteen vaati hieman kyselyä ja sopimista. Tutun sähkömiehen Simo Anttilan kanssa kävimme katsomassa paikat ja häneltä sain neuvoja asian suhteen. Voimavirtakaapelit sain sovittua Korpelan Voimalta (Markku Joensuu) ja jakokeskuksen Kannuksen kaupungilta (Tapio Erkkilä). Näistä ei tullut erillisiä kustannuksia kun lupasin palauttaa laitteet ehjänä takaisin.

Rakovalkean tekijät löytyivät Kannuksen maaseutuopistolta. Metsäopettajat Pentti Roivas ja Taisto Hakkarainen lupasivat hoitaa homman kun vain materiaalia löytyisi. Pentti Vuollet lupasi hankia tervakset ja tukipuut.

Äänentoistolaitteet Riuttaseen saatiin vuokrattua Maaseutuopiston henkilökuntayhdistykseltä.

Jari Hallamaan ja Jyri Makkosen kanssa olin muutamaan kertaan puhelinyhteydessä ja alustavat järjestelyt heidän toiveittensa mukaan tehtiin näillä sopimuksilla.

Tapion Tuvan esityksiin tarvittiin myös äänentoisto ym. tekniikkaa. Tämä laitteisto löytyi Kannuksesta Second Flash ay:ltä. Varaprojektori saatiin Maaseutuopistolta.

Tapion Tuvan elokuvien esitykseen tarvittiin atk-osaamista. Asian osaavaa henkilöä etsittiin ja kyseltiin pitkään. Onneksi sellainen lopulta löytyi läheltä: Johannes Karhula Lohtajalta. Hänen kanssaan yhdessä hoidin laitteiden asennuksen ja testauksen. Johannes myös hoiti elokuvien näytökset neljänä iltana.

Työt tapahtumaviikolla:

Maanantaina 30.8. kävimme kyläyhdistyksen miesten (Mikko Mattila ja Mauri Holma) kanssa raivaamassa ylimääräiset puskat pois esityspaikalta ja samalla ajoimme ruohikon kuntoon. Samana iltana Toholammin mieslaulajat harjoittelivat omaa osuuttaan paikan päällä. Koska sääennusteet olivat vielä häilyviä keskiviikon suhteen, kävimme Tapio Salmelan ja Jaakko Hautamäen kanssa katsomassa Eskolan kesäteatterin olosuhteet paikan päällä.

Koska tiistai oli sadepäivä, varsinainen penkkien, pöytien ja muiden tavaroiden kускаaminen pystyttiin tekemään vasta keskiviikkona. Hyvänä apuna minulla oli Juha Takala Toholammilta.

Rakovalkea tehtiin myös samana päivänä. Tervasta oli sen verran runsaasti, että saatiin myös jätkänkynttilät rantaan ja tien varteen. Työtä ja kiirettä riitti aivan esityksen alkuun saakka. Onneksi sää oli suosiollinen ja mieltä kohotti myös se, että väkeä alkoi virrata paikalle jo hyvissä ajoin.

Tapahtuma meni niin kuin olimme suunnitelleet ja sää suosiollinen. Suurin fyysinen ponnistus oli saada Kari Uusiportimon kanssa kosken laskenut sopivan painava tukki jokitörmälle ja kärryn kyytiin. Meitä oli neljä miestä Karin apuna ja punnerrusta vaadittiin.

Esityksen päätyttyä purettiin rakenteita ja kerättiin tavaroita kokoon yömyöhään. Suurena apuna tässä oli Kauko Iso-Heiniemi kyläyhdistyksestä.

Seuraavanpäivänä torstaina kävin sitten viemässä ja asentamassa äänentoistolaitteet Tapion Tuvalle ja illan päälle kuljettamassa loput penkit ja muut Riuttasiin jääneet tavarat Juha Takalan kanssa. Perjantaina palauttelin lainattuja laitteita ja tavaroita oikeisiin osoitteisiin.

Sunnuntaina oli viimeinen esitys Kalajoella ja seuraavana päivänä purin äänentoistot ja kuljetin ne Kannukseen.

Lopuksi:

Kun näin jälkepäin mietin tapahtuman järjestelyitä, niin kokonaisuus meni aikalailla suunnitelmien mukaan. Kun on kysymyksessä ulkoilmatapahtuma, niin työsarkaa riittää ja varasuunnitelmat ovat tarpeellisia. Sää on ratkaiseva tekijä tapahtuman onnistumisessa. Hyvät yhteistyökumppanit ovat myös tarpeen käytännön järjestelyissä; tässä meidän tapauksessa Yli-Kannuksen kyläyhdistyksen työpanos helpotti monella tapaa. Maaseudulla vielä onneksi löytyy talkoohenkeä ja työvoimaa, kun tapahtumia järjestetään. Myös siitä on apua kustannusten suhteen, että lainaamalla löytyy tavaraa ja joka asiasta ei laiteta laskua. Mekin saimme penkit, pöydät, voimavirtakaapelit, sähkökeskuksen, rakovalkean teon jne. kiitospalkalla. Eli kun tarkoitus on hyvä, niin apua löytyy.